

5. Інформація про діяльність судів в умовах воєнного стану станом на 28 березня 2022 року. URL: [https:// dsa.court.gov.ua/dsa/pres-centr/news/1265236/](https://dsa.court.gov.ua/dsa/pres-centr/news/1265236/)

6. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005р. № 2709-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 32. Ст.422. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>

7. Рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану. Рада судів України. URL: <http://rsu.gov.ua/ua/news/usim-sudam-ukraini-rsu-opublikovalarekomendacii-sodo-rooti-sudiv-v-umovah-voennogostanu>

8. Розпорядження Голови Верховного Суду від 13.03.2022 № 6/0/9-22. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/war/Recomendatsii.pdf

Проект Закону про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України та Господарського процесуального кодексу України (щодо здійснення судочинства в умовах воєнного чи надзвичайного стану) № 7316 від 26.04.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39489>

Соловей Анна Олегівна, Соловей Вікторія Вікторівна

студентки 3-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції

Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник: асистент кафедри цивільного процесу,
Московчук Д. О.

ЩОДО ПРОБЛЕМАТИКИ ЗВЕРНЕННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ДО СУДІВ В ПОРЯДКУ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ

В умовах сьогодення, враховуючи воєнний стан та події, які відбуваються на території України, необхідно звернути увагу на проблематику звернення внутрішньо переміщених осіб до цивільних судів України.

Необхідно зазначити, що відповідно до статті 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» внутрішньо переміщеною особою вважається «громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, по-

рушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру». [2]

Так, з 2014 року було внесено значну кількість змін до законодавства України та прийнято низку спеціальних законів щодо проблемних питань переселенців, однак залишилися певні прогалини, які, на наш погляд, є важливими і потребують особливої уваги.

Перш за все варто зазначити про проблему звернення до цивільних судів такими особами у зв'язку з тим, що вони знаходяться в іншому місті та позбавлені можливості звертатися до судів за правилами територіальної підсудності, що вказані у параграфі 3 Глави 2 Цивільно-процесуального кодексу України. [1]

Загальновідомо, що через війну, суди, які знаходились у зоні активних бойових дій або на окупованих територіях, було перенесено до інших міст. Прикладом може послугувати рішення Голови Верховного Суду Всеволода Князева провидання розпорядження від 26 вересня 2022 року № 52, щозмінив територіальну підсудність судових справ 21 суду Херсонської області. Відповідним розпорядженням суди міста Херсона та Херсонської області було перенесено до міста Одеси. Зокрема, особи, які раніше повинні були звертатись до судів, що знаходились у м. Херсоні та області наразі мають потребу у зверненні до суду у м. Одеса. Однак, ці зміни не включають у себе аспект зовсім іншого місцезнаходження внутрішньо переміщених осіб, що викликає труднощі у безпосередньому зверненні до судів. Таким чином, особа, що має за необхідності звернутись до суду зіштовхується зі складнощами, які пов'язані з великою відстанню, матеріальними витратами та, можливо, браком часу. [3]

Варто зазначити, що українська судова практика містить різноманітність справ щодо категорії внутрішньо переміщених осіб, які потребують захисту, аналізуючи яку, можна зустріти велику кількість справ, пов'язаних з проблематикою звернень переселенців «першої хвилі» (особи, які були вимушені виїхати у зв'язку з проведенням бойових дій протягом 2014–2022 рр.). Наприклад, вже є факти прийняття документів, виданих на непідконтрольній території України. Так, рішенням Попаснянського районного суду по справі № 423/620/16-ц було встановлено факт смерті особи на окупованій території, зокрема для цього суд використовував під час оцінки в якості доказу медичного свідчення про смерть, виданого медичною установою, що знаходиться на окупованій території. Однак кількість судової практики щодо

звернення внутрішньо переміщених осіб «другої хвилі» (особи, які були вимушені виїхати у зв'язку з проведенням бойових дій, починаючи з 23 лютого 2022 року) істотно менша, що впливає на неможливість справедливого та безстороннього доступу до правосуддя такими особами. [4, 5]

Так, сьогодні активно практикується дистанційна участь у судовому процесі, однак постає питання, чи є в наразі в Україні повністю безпечне місце, аби забезпечити безперервний розгляд справи? Загальновідомим є той факт, що особи мають переміститись в укриття під час того, як лунають сирени. Недотримання таких правил тягне за собою доволі сумні наслідки. Наприклад, одним з таких наслідків стало влучання в Миколаївську ОДА, в якій був розміщений Господарський суд Миколаївської області, в результаті чого загинуло багато осіб, серед яких були і працівники суду.

Таким чином, у зв'язку неможливістю внутрішньо переміщених осіб фізично звертатися до суду, вважаємо за необхідне удосконалювати процеси електронної участі, аби навіть в умовах війни кожний мав можливість брати безпосередню участь у процесі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільно-процесуальний Кодекс України. Закон від 18.03.2004 № 1618-IV (у чинній редакції від 06.11.2022). *ідомості Верховної Ради України*.
2. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України № 1706-VII від 20.10.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18/ed20221029#Text>
3. Про зміну територіальної підсудності судових справ судів Херсонської області. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/rozporjadjennya/Rozpor_52_26_09_2022.pdf.
4. Проблемні питання захисту прав внутрішньо переміщених осіб. URL: yurradnik.com.ua
5. Рішення Попаснянського районного суду Луганської області від 09.03.2016. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/56177713>